

HISTÒRIES DE L'HORTA 3

ISIDRE BUADES I RIPOLL

Isidre Buades i Ripoll

*Històries
de l'horta 3*

1998

Portada: del autor

Pròleg: Xavier Sala Ivorra

Fotografies: José Manuel Buades Aracil
Arxiu de A.C. "LLOIXA"
Antonio Giner Gracia

Edita: Comissió pro restauració Capella del Crist de la Pau

Col.labora: Excm. Ajuntament de Sant Joan d'Alacant

Depòsit Legal: A - 357 - 1998

I.S.B.N.: 84 - 923606 - 0 - 7

Realització: Gràfiques Olmedilla® - 03113 Alacant

Índex

	Pág.
<i>Pròleg</i>	7
<i>El Fantasma enmig del camí</i>	13
<i>Salut al soldat que del moro ha tornat</i>	17
<i>La por guarda la vinya</i>	23
<i>La canonada del segle</i>	27
<i>L'aventura de Manolito</i>	33
<i>Cremant llibres de Sants</i>	37
<i>La curta ventura de Pepet</i>	43
<i>El dolor de la Tia Lela</i>	49
<i>Un refresquet d'anís</i>	57
<i>Sansano en "El de Vellós"</i>	61
<i>Homenatge a Manolito Ivorra Alberola</i> <i>el dia 27 d'octubre de l'any 1996</i>	65
<i>La Primera Comunió</i>	71

Pròleg

*El llibre que ara obriu conté dotze poemes d'Isidre Buades; si coneixeu les anteriors històries de l'horta podreu veure que l'autor continua fent-nos partícips de la seua memòria, **Memòria d'un temps a l'horta** portava per títol una de les seues primeres obres.*

La literatura li dóna a la llengua un nou valor, en ser escrita, en ser fixada, aconseguix una categoria que fins no massa temps en aquestes terres se li negava. Per diverses raons aquesta llengua era considerada vulgar, de pobres, de patans, qualsevol la podia menysprear. Després quan arribà la normalització hem patit moltes discussions que no han afavorit la seua presència a la societat, és realment complex fer entendre que tota llengua necessita d'una gramàtica i unes normes si vol seguir sent. No podem oblidar que al costat de la llengua van les tradicions que són contades amb aquesta, si volem recolzar-nos a una tradició és indispensable fer-ho amb les paraules que eixa tradició demana. Les composicions que seguidament llegireu no podien ser escrites amb altra llengua perquè ens resultarien falses. Isidre des de fa molts anys va apostar per la faena, quan començà a escriure no coneixia amb la seua totalitat les normes però va anar a poc a poc perfeccionant la seua escriptura sense deixar oblidades algunes paraules pròpies de la terra en què ha viscut.

Aquells que comencen a escriure una llengua de nou es troben amb el dubte de ser totalment normatius o trencar en algun moment la norma perquè ho demana el poema, no queda clar on comencen els castellanismes en més ocasions de les que creiem; el valencià si encara es parla es deu a la gent del

poble, a aquells que malgrat sentir el menyspreu dels rics i nous rics continuaren parlant la seua llengua, no es pot després vindre amb unes estrictes reglamentacions tancades, cal obrir un poc la màniga i comprendre que les peculiaritats de les zones geogràfiques no tenen perquè sacrificar-se a una llengua estricta. La flexibilitat és una característica de tots els idiomes, d'un mateix arbre ixen moltes branques, unes s'han de podar però mai deixarem el tronc pelat del tot. El nostre autor en lloc de deixar créixer les teranyines ha anat podant i elaborant una obra que amb el temps anem considerant cada vegada més.

La literatura valenciana va contar amb un riquíssim segle d'Or que ens ha deixat obres com el **Tirant** i l'**Espill**, però la decadència va ser molt més llarga que a les terres catalanes i aquí la Reinaxença va ser sepultada amb més força que al nord després de la guerra civil. A la falta d'una classe intel·lectual forta que la defensés es sumaven els pleitejadors que no volien sinó que el castellà substituïra la pròpia parla. La literatura popular, oral, va anar desapareixent, una nova cultura ens portava cançons, contes, teatre, cinema, televisió en castellà i el valencià sols quedava als llibres per a ser estudiat i com si fos, moltes voltes, material arqueològic. D'un altre costat apareixen autors que escriuen obres que segueixen corrents narratius o lírics però que poques vegades arriben a un públic ample. És per aquest motiu que Isidre en reivindicar una literatura popular fa una important empresa, dóna la literatura al poble, qui la parla es sent identificat amb les seues històries, perquè són de nosaltres, perquè ell forma part d'aquesta comunitat, crea un públic nou i als estudiants els ofereix apropar-se a uns fets de la vida quotidiana, ell escriu d'unes persones que tenim al costat. Una de les característiques de la literatura popular és que quan comença a llegir-se es sent la necessitat de llegir en alt, pronunciant i escoltant-nos, sentim que el ritme de la composició aplega als llavis i anem xerrant. L'escriptura deixa de ser paraula dibuixada per a convertir-se en signe viu.

El romanç narratiu que utilitza l'autor ens fa seguir el seu ritme, el ritme del parlar viu que juga amb els efectes dramàtics i aconseguix en alguns moments uns trets que recor-

den els del teatre en vers, els diàlegs dels personatges són una de les contribucions més destacades de tota l'obra, si el narrador ens introdueix dins de la peça, el diàleg ens la col·loca davant dels ulls:

*Era un tal José Mojica
titllat de contrabandista.
No li va agradar ni mica
al fadrí la "bona vista".*

*- Qué muchacho ¿de barbecho?
- Sí, de guaret, sí señor,
mes jo de vosté "sospecho"
que ve de molt mal humor.*

Trobem una economia de recursos que fan que el receptor entre dins de l'obra sense dificultats, lleva complexitats per veure més clarament i perquè pugua recordar els versos i repetir-los, com passava a les obres de teatre, que el públic feia seus i els repetia i repetia com cosa pròpia, i així va en vida la llengua del poble.

*Encara hem d'afegir una raó important per llegir les **Històries de l'horta III**, la valuosíssima informació que ens dóna de la vida quotidiana, queden com retrats costumistes d'un temps passat que ens ajuda a comprendre les maneres de viure que ens semblen lluny de la nostra realitat, i poden ser d'ajuda als alumnes de col·legis i instituts quan s'apropen a la societat del segle passat i principis del vint, i importantíssims tots els poemes que tenen com tema, directa o indirectament el de la guerra.*

Sabem dels contrabandistes i de l'aparició de fantasmes al camins, que ho veiem com propis d'ingenus però els contrabandistes no gastaven bromes; els costums sobre el festeig sorprendran als i a les joves que ara no han de guardar formalis-

mes; què dir del pare que li arranca el bigot al fill! i què diria l'home si el fill li entra amb un aret al nas i els cabells tintats de colors; costarà als més jòvens imaginar les privacions que suposaven un vestit i unes sabates noves i com era tot un drama que la pluja ho fera malbé el dia de l'estrena; la dificultat de les comunicacions l'apreciem a la **primera comunió**, així com la comparació que fa entre un poble català i les nostres terres; **La tia Lela** a més de presentar un quadre d'una casa de l'horta un dia qualsevol farà la delícia de tots aquells que busquen històries de fènòmens estranys, aquí, en unes poques paraules, presenta un tret de la psicologia del llaurador:

-Té por, va dir el pastor.
- Jo por? Li va protestar.
I les dues mans va clavar
decidit el llaurador.

Que les bromes no són coses de dos dies i que també llavors les gastaven bones ho podem veure a **Un refresquet d'anís**.

Un comentari a part mereixen els poemes de la guerra civil, la guerra més que veure-la com un episodi èpic ens aplega des de l'angle de les coses quotidianes, les pors de la gent que han de cremar estampetes i llibres de sants, que senten el temor viu quan bombardegen els vaixells, que han de patir la fam si no poden ser descarregats els aliments; però també ens parla de la necessitat de fer-li front a la por, fent ús de l'humor si és necessari, així un refrany popular dóna títol a l'episodi dels bombardeigs aeris que va patir Alacant, quatre versos ens donen una visió de la ciutat:

Les cases enderrocades,
Clots i pedres pel carrer,
Arbres, palmeres trencades,
I transeünts molt poquets.

L'enemic sols deixa el bombardeig dels vaixells quan una esquadrilla els protegeix:

*I així el Junquer o el Savoia
que, quan un vaixell venia
àvid al port acudia
com un pardal de rapinya
o com la mosca a la mel:
Ja no se'ls veia el pèl
Puix **la por guarda la vinya.***

Però on l'humor té una presència més marcada és a la visió de la guerra que fa un xiquet de huit anys, ell com tots a casa estaria assustat però sent la necessitat del riure alliberador:

*Va ser la gran canonada
En novembre disparada
I que va caure en Agost.*

*A **La aventura de Manolito** encontrem el tema de la fugida, en aquest cas d'un de dretes que fuig d'una zona republicana, la seua acció es repetiria a tota Espanya, però els versos finals ens mostren el caràcter dels vencedors que a **Sansano en el de Vellós** presenta tot el poder de la repressió.*

Isidre no escriu sols d'un temps passat i acabat, la seua llengua també conta coses de hui, ahí teniu la composició dedicada al músic Manolo Ivorra. La popular música de les bandes i la paraula de la poesia popular s'enllacen, no feu tard i agarreu les paraules com si foren un bon vi, que ni quan es vessa perd la seua força, tinguem les paraules que hui ens arriben com la major de les alegries.

Francesc Xavier Sala Ivorra

El Fantasma enemigo del camí

El Fantasma enmig del camí

EL FANTASMA

*“Una dona recolzada
amb un vel blanc sobre el cap”.*

*Era en una nit molt lletja
freda i fosca nit que era,
i, era un xic fadrí d'Orgégia
ennuiat a l'Albufera.*

*Acabant de festejar
el xic a casa tornava,
i havia de passar
per on el fantasma estava.*

*Era una figura humana
que una dona pareixia,
sobre terra recolzada
quieta que res no deia.*

*Com ja ho he dit, puix se sap,
que, una dona semblava
i amb un vel blanc se tapava
el cos, els braços i el cap.*

*Un xiquet, com si portara
al braç i donant-li el pit:
El cabell se li eriçava
però no es parava el xic.*

*No sabia qui intentava
impedir el pas a ell.
Puix veuríem si passava!
quasi penjant-li el mantell.*

*I va passar, quin carall!
amb quatre ulls per a veure
i a la butxaca un revòlver
que pesava mig quintal.*

*A la nit següent no era
nit d'anar a festejar, (1)
però, perquè no creguera
aquell que el volia espantar,
que al muxerot li fugia.
Va tornar a l'altre dia
i a l'altre també va anar
fent la setmana complida.*

---

(1) La costum d'anar a festejar era els dimarts, dijous i dissabtes, més els diumenges i festius.

*Ni els pares ni la promesa
res van dir al futur gendre
perquè a festejar anara
dilluns, dimecres, divendres.*

*A la setmana següent
va ser ja el festeig normal
mes, ningú li va dir res
perquè era un xic molt formal.*

LA VISITA

*Era un dilluns de matí
d'aquell gener d'aquell any,
i amb la mula torda el xic
a l'Horta estava llaurant.*

*Es va sentir saludat
per darrere -Muy buen día-!
i la mula va parar
que era el que ella volia.*

*-Xe quin pardal! va pensar
el xic, mes va dir: bon dia!
i a l'home li va allargar
la mà com corresponia.*

*Era un tal José Mojica
tillat de contrabandista.
No li va agradar ni mica
al fadrí, la “bona vista”.*

*-Qué, muchacho ¿de barbecho?
- Sí, de guaret, sí senyor
mes, jo de vosté “sospecho”
que ve de molt mal humor.
- Vengo a pedirte un favor.
- Digam vosté, que l’escolte,
si puc li’ l faré, que conste!
que és ma costum, sí senyor.*

*I el pardal al bon fadrí
per favor, va demanar,
que prenguera altre camí
per a anar a festejar.*

*Servit serà, sí senyor,
però ja sap, altra volta
ha de demanar favor,
que a mi no em canvia el temor
a la seua “muixerota”.*

*Salut al soldat
que del moro ha tornat*

Salut al soldat que del moro ha tornat

*Açò en una hisenda era
on aquella gent vivia,
que molts pocs havers tenia
per aquells anys de sequera.*

*Era terra seca i dura
on lluitar i al cel mirar
i no poder-se menjar
mai la collita madura.*

*El fill major, a la guerra
del moro, a l'Àfrica era,
finat novembre, i la terra
sense tenir "cimentera". (1)*

*La dona, malalta, i prou,
dos nens famolencs i flacs,
del pare tots espantats:
Tenia un geni com un bou.*

---

(1) Cimentera és la paraula emprada pels llauradors de l'Horta per a definir eixa pluja, bona i abundant al seu temps, per a la sembrada.

*La pobresa i la tristor
del viure era tots els dies.
Els enviava el Senyor
molt poquetes alegries.*

*I així la infelicitat
la família infeliç era,
entre la fam, la sequera
i el cap de casa que era
“més bruto que un forrellat”. (2)*

*Miren si tant no seria
que us contaré com a mostra
i per a informació vostra
el que va passar un dia.*

VE DE L'ÀFRICA EL SOLDAT

*Puix quan menys s'ho esperaven,
un matí que el sol eixia,
fort a la porta tocaven
i era que el soldat venia.*

*-Què serà tan de matí?
- Qui serà tan matiner?
La parella dels “cevíls”
o del pantà el martaver.*

---

(2) Frasse popularíssima a l'horta.

- Com no hi ha diners per a aigua
el martaver no pot ser.
Si és la parella, que vaja
allà on tinguen el quefer.

Mes, com el cridar seguia
i es sentia una veu,
diu l'home, -obri deseguida
vés prompte, dona, redéu!

Va anar la dona, va obrir.
- Ai fill meu, quina alegria!
els germanets van eixir,
el pare no apareixia.

Ja per fi l'home es va alçar,
al fill es va dirigir,
i ara us vaig jo a referir
el que a l'instant va passar.

Va anar cap a ell decidit
com si abraçar-lo pensara,
però no, va dir: fadrí
què és el que dus a la cara?

-Pare, el que estàs veient,
és que m'he deixat bigot:
Per al soldat, al Marroc
això és cosa molt corrent.

-Puix per a mi no és corrent,
que això mai no m'ha agradat,

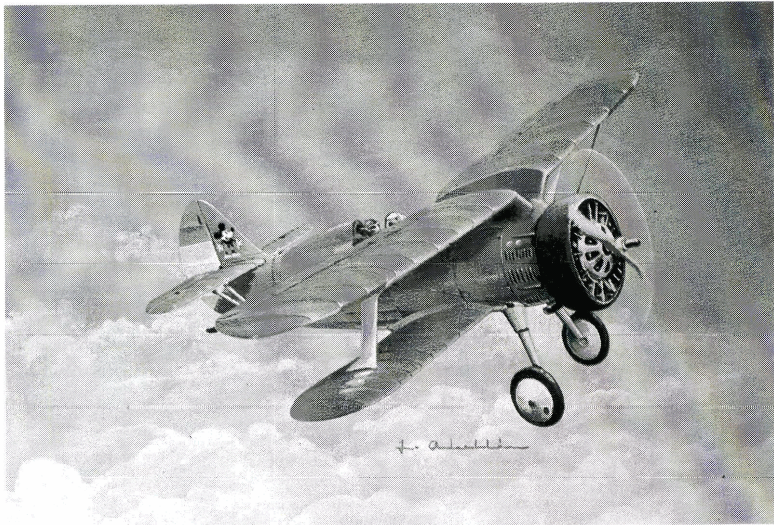
*i si encara eres soldat
jo t'ascendisc a tinent.*

*I a ell arrimant-se prop
tal galtada va pegar,
que, de colp li va arrancar
al pobre xic, mig bigot.*

La por guarda la vinya

Polikarpov I 15 "Xato"

La por guarda la vinya

*Alacant en plena guerra
tenia un aspecte molt lleig.
Era aquell que li donava
i a diari el fastiguejava
tant, l'aeri bombardeig.*

*Les cases enderrocades,
clots i pedres pel carrer,
arbres, palmeres trencades,
i transeünts, molt poquets.*

*Quan la guerra era a mijant,
vaixell que al port atracava
l'aviació l'afonava
ans d'estar descarregant.*

*I per tant perdre vitualles
i anar petroli a la mar,
el govern va prendre mides
per al problema acabar.*

*Un matí van arribar
dotze "xatos" a Rabassa,
la gent no ho va saber massa*

*però hi ha qui es va enterar,
que de tots, un es quedava
alt per damunt d'Alacant
i el vaixell al port entrava
i mentre descarregava
sempre algun n'havia volant.*

*El "xato" i 15 va ser
del moment el més modern,
i si era en mans d'un expert
el terror del bombarder.*

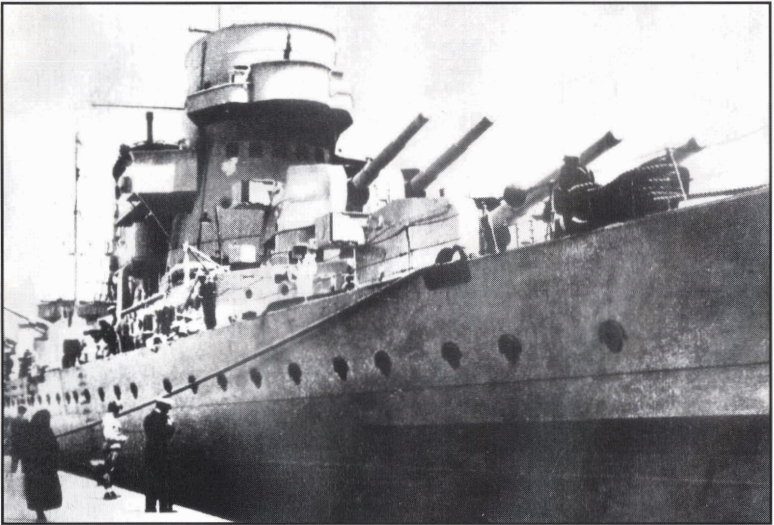
*Així, puix, cada vegada
que aplegada al port tenia
un vaixell, abans venia
l'esquadrilla anomenada.*

*I amb tota normalitat
prompte el gran celler buidava,
i ni per casualitat
el bombarder s'acostava.*

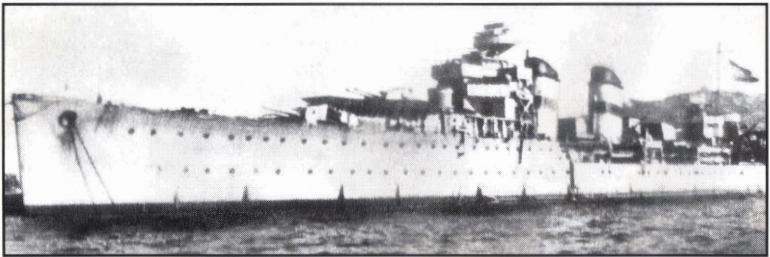
*I així el Junker o el Savòia
que, quan un vaixell venia
àvid al port acudia
com un pardal de rapinya
o com la mosca a la mel:
ja no se'ls veia el pèl
puix, la por guarda la vinya.*

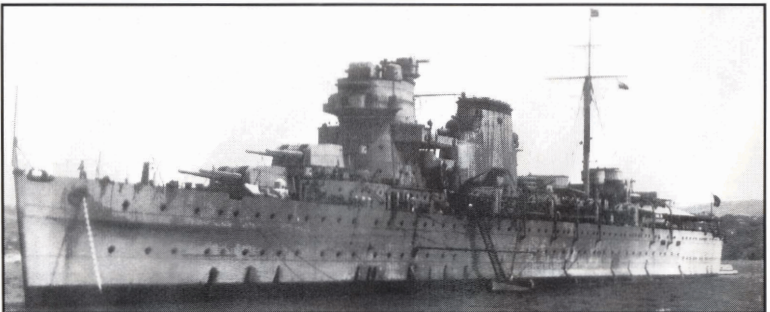
La canonada del segle

Creuer pesat tipus Washintong, "Baleares"

Creuer pesat tipus Washintong, "Cervera"

Creuer pesat tipus Washintong, "Canarias"

La canonada del segle

*Era pel mes de novembre
vesprada gris i gotosa
freda, trista i perillosa,
jo un xic, així ho vaig entendre.*

*Tres vaixells es van posar
just davant del cap de l'Horta
els canons a disparar
sens més, els tres a la volta.*

*Mai el poble havia vist
els vaixells canonejar
i clar, es van espantar
al veure'ls tan d'improvís.*

*I tothom es va amagar
en qualsevol i on creia
que no l'anava a alcançar
si prop un obús caia.*

*I així van estar un temps
fins que estava fosquejant:*

*Els núvols suau plovent
i els canons fort colpejant.*

*Els vaixells canonejant
mentre, els homes maleint,
els nens plorant o dormint,
totes les dones resant.*

*Finalment s'acabà el foc,
maldicions, resos i plors.
Els mals crec que van ser pocs
de béns materials i morts.*

*Mes, no sé perquè seria
si era tirar per tirar
o no tenien punteria:
Van caure obusos al mar
i altres per La Florida.*

*A l'Explanada i al camp
en El Porquet i a Rabassa
i fent-ne, de soroll, tant,
mal, ja he dit, no en va haver massa.*

*I miren vostés per on
va succeir una cosa
que podria ser famosa
per l'Europa i tot el món.*

*Com veiem, van ser dues hores
amb nombroses canonades*

*per les tres naus disparades
tan inútils com sonores.*

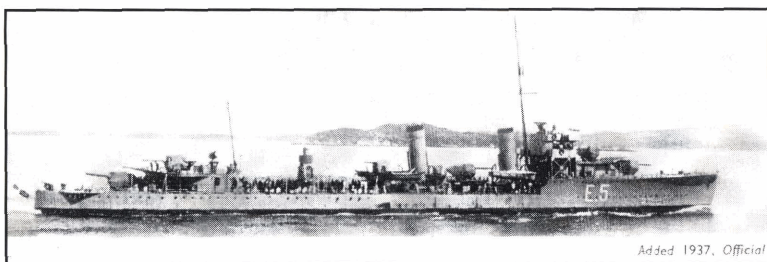
*Però vegem que aquell dia
quan ja estava fent-se fosc,
va ser la gran canonada:*

*En novembre disparada
i que va caure en Agost.*

*Dels dels vaixells al Cap de L'Horta podria haver una
distància així com de dos quilòmetres, i setze d'aquest
punt al poble d'Agost; un total aproximat de divuit que
aleshores semblava una gran distància per una canona-
da. I tant -vaig dir jo-, que encara que tenia vuit anys ja
m'agradava fer xistes de les coses més serioses, -Fixeu-vos
si ha sigut llarga que l'han disparat en novembre i ha cai-
gut en Agost.*

ARGENTINA—Destroyers

Added 1937, Official

L'aventura de Manolito

L'aventura de Manolito

ESTIU DE 1936

*Manolito Pérez Cervera
un jove molt nadador,
roder aquell estiu era
quan feia molta calor.*

*Son pare, un home important,
polític punter de dreta.
Sa mare una senyoreta
neboda d'un almirant.*

*Vivien en un xalet
on roses i gessamins
eren al jardí frondós
que estava cerclat de pins.*

*Quan va començar la guerra
no estaven ja a Alacant
sos pares, ell sí que estava
com ja hem dit, pel món rodant.*

*Més que vagant s'amagava
i del milicià fugia
que per fascista el tenia
i per fascista el buscava.*

*Es va poder amagar
en una cova secreta
molt difícil de trobar,
allà per l'Albufereta.*

.....

*Un vaixell, el Tucumán,
anclat prop del port estava,
i als que anaven arribant
a ell, auxili els donava.*

*Amb alguna embarcació
molts a ell van arribar.
Manuel tingué que nadar
bon tros des del malecó.*

*I encara que estava llarg
havia d'anar nadant,
i a la mar es va llançar
en busca del Tucumán.*

*Va nadar amb energia
tot recte cap al vaixell,
però veient que venia
una motora cap a ell,
girà cap a l'escollera;
no es deixaria empresonar!*

*...La motora va passar,
era una barca pesquera.*

*I com havia d'anar
perquè li anava la vida,
es va tirar a la mar
que era la seua fugida.*

*L'esforç va ser sobrehumà
mes, finalment va arribar
i uns braços el van hissar
a l'argentí Tucumà.*

PRIMAVERA DE 1939

*De volta al xalet hermós
que estava cerclat de pins
on roses i gessamins
feien el jardí frondós.*

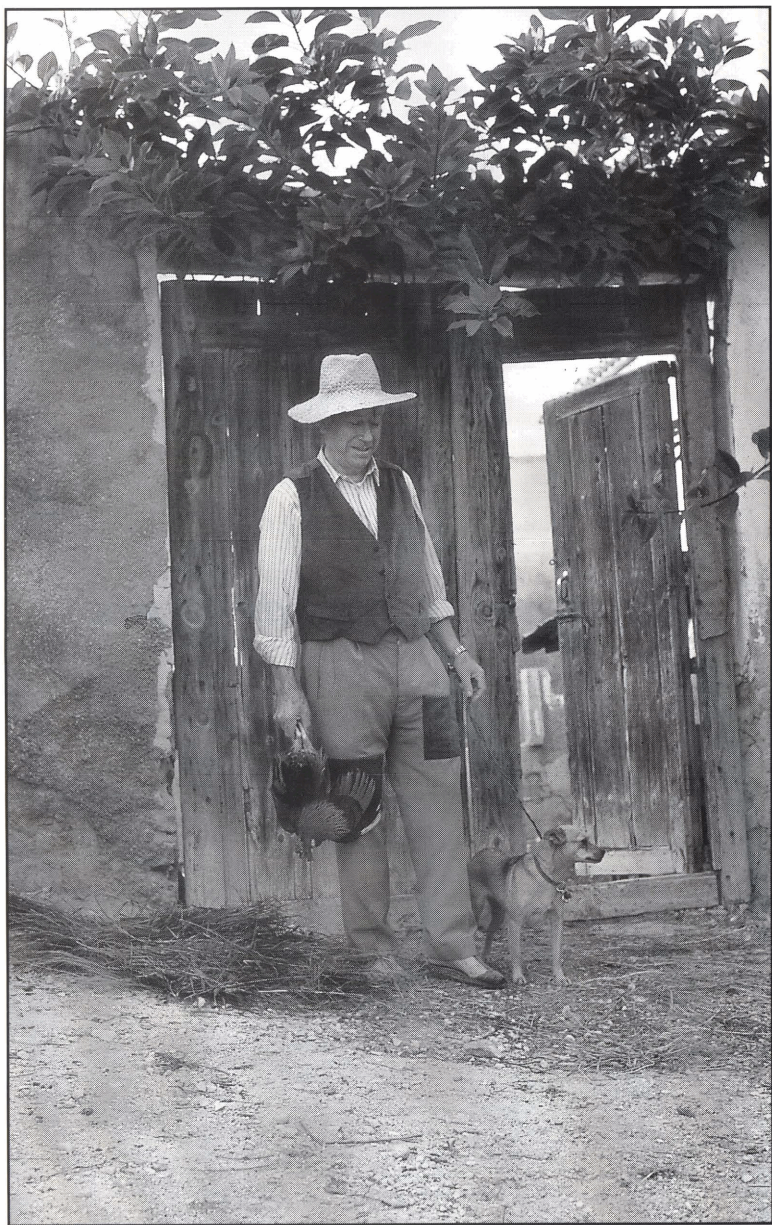
*Vingut Manolito era
quan s'apropava l'estiu
al xalet de l'Albufera,
i no era un fugitiu;
sí no que era un tinent
de les tropes nacionals:
Tenia l'aspecte imponent
dels vencedors militars.*

*Ironies del destí
que m'han fet cavil.lar prou.
Perseguits del trenta-sis
respectats del trenta-nou.*

Cremant llibres de Sants

Cremant llibres de Sants

ESTIU DEL 36

*Finalitzava l'agost
de mil nou-cents trenta-sis,
l'ametla ja arreplegada,
i tot el món presagiava
un any no massa feliç.*

*Hi havia moltes hisendes
quan ja acabava l'estiu,
que tot estava incautat,
l'arrendador espantat
i el senyoret fugitiu.*

*Al predi d'aquesta història
l'amo no era un gran senyor
era qui la treballava
i que molt bé la cuidava
perquè era bon llaurador.*

*I com tenien per costum,
hi havia per les parets,
sent família de cristians,*

*creus, quadres i alguns llibrets
guardats, de missa i de sants.*

*Comprenent que era un perill
tantes proves de sa fe;
les creus les van amagar,
les estampes van cremar
i els llibres de sants també.*

LA FOGUERA

*Feien una gran foguera
de l'escorça de l'ametla,
i quan ja estava gelada
era molt ben ensacada
per al "Tio Mangana" vendre-la (1)*

*A la foguera, la dona
tots els llibrets va tirar
pensant-se que en un moment
sense cap d'impediment
bé s'haurien de cremar.*

---

(1) El "Tio Mangana", era un home de Sant Joan que es dedicava a arreplegar la sendra d'escorça d'ametla de tota l'horta per vendre-la en una indústria de sap Déu on.

ELS MILICIANES

*Per les hisendes de l'horta
anaven els milicians,
i donatius demanaven
per al front, que els hi donaven
temorencs els hortolans.*

*I el dia que van cremar
quadres i llibres de sants,
a l'hisenda es presentaven
i els donatius demanaven
als obeients hortolans.*

*L'amo va treure un pollastre
del corral ben assortit,
i li van agrair molt
tal donatiu per al front,
que se'l van menjar rostit.*

COPONS, CREUS I ANGELETS

*Mentre açò succeia
la dona estava resant,
puix s'havia girat briseta
i els llibres, fulla a fulleta
els anava desfullant.*

*Als papers vells succeix
que quan els solen cremar
a les fulles ja cremades
les figures, platejades
clares es solen tornar.*

*I copons, creus i angelets
entre els peus dels milicians,
anaven tots escampant-se
e inoportuns parant-se
les figuretes mostrant.*

*Mes, siga per l'alegria
d'haver-los donat el gall,
o perquè Déu va escoltar
les senzilles oracions.
Se'n van anar al moment
els milicians ben contents
cap a altres obligacions.*

*– Gràcies, Senyor! deia l'home
i la dona, –ens hem salvat!
si miren els paperets
bona l'haviem armat!*

La curta ventura de Pepet

Pepet amb els seus amics.

La curta ventura de Pepet

*En el Carrer dels Lleons
on de xic Pepe vivia
allí al costat de l'era,
començà aquesta història
que té més pena que glòria
i és història vertadera.*

*De jove, amb gran il.lusió
al principi de la vida
és fàcil entropessar.
Puix vegem com a Pepet
quan era quasi un xiquet
quina cosa va passar.*

*Hi havia costum a El Campello
d'anar a Festes del Cristo
del poble de Sant Joan,
Pepet nuvieta tenia
i amb la xica pretenia
anar allí ben mudat.*

*Quan la festa es va apropar
a peu amb sa mare un dia
se'n va anar a Sant Joan,
allí van prendre el tramvia,
a Alacant van aplegar
on el "trage" van comprar
i sabates, com volia.*

*Trenta "duros" va costar
tot, el "trage" i les sabates,
com no tenien més diners
van ser dues prenes barates.
No ho podien comprar millor
puix el bo costava massa.
Les sabates de rebaixa
i el vestit del teixidor.*

*I ja me tens a Pepet
que el catorze de setembre
el caminet va emprendre
de la festa, satisfet.*

*Amb la nuvieta al costat,
i més xiques i altres xics,
se'n van anar a ballar
en el ball del farolet.*

*Després, quan van acabar
al bar van prendre una horxata,
i, abans de refrescar
van estar corrent la vaca.*

*Què bé que s'ho van passar,
la núvia, Pep i els amics,
i se'n van tornar ja tard
tan contents i divertits.*

*Cantaven al retornar
cançonetes de "La Mona"
que tots les podem cantar,
el que ho fa bé o desentona.*

*I quan ja hi havien cantat
unes quantes cançonetes,
van començar a notar
que estaven caient gotetes.*

*Un va dir: no plourà molt
açò tan sols és "caixcar",
però era de pluja el núvol
i a tots els va remullar.*

*Encara seguia plovent
quan a casa el xic va entrar,
i clar, ja no tan content
a sa mare va cridar.*

*-Mare! i començà a plorar,
- Ai! què li passa al meu xic?
I la mare que era al llit
ben apressa se va alçar.*

*Puix no era poc el drama
que li ocorria al seu xic:
Que el "trage" li havia encongit
de l'aigua, fins mitja cama.*

*El teixit era "robeta"
d'Alcoi, que a l'aigua encongia,
i el pantaló i la jaqueta
mai més ja se'ls posaria.*

*Però no sols el "traget"
que era la seua il·lusió
la pluja va desgraciar;
que les sabates també,
puix la sola de cartó
l'aigua li va rebentar.*

*I així el sacrifici fet
i aconseguit alforrar
trenta "duros" i comprar
l'equip de festa Pepet,
gaudint-ho, què poc va estar,
puix ben calçat i vestit
tal sols que va anar el xic
el dia que ho va estrenar.*

El dolor de la Tia Lela

El dolor de la Tia Lela

EL DOLOR I LA CURACIÓ

*Era una hisenda de l'Horta
que el dia d'avui encara està,
mitja d'horta i de secà
on la collita era forta.*

*Per a fer collites bones
el camp s'havia de cuidar.
Per el sembrat desherbar
contrataven moltes dones.*

*El patró d'aquella casa
llarga família tenia:
Dona, fills, quatre germanes
quatre nebots i la tia.*

*La tia era ja molt vella,
per això els xiquets li deien
i a la fi tots s'entenien
pel sobrenom de "Tia Lela".*

*A més de tanta família
tenia també pastor
i algun que altre llaurador
sempre per allí tenia.*

*A la "Tia Lela" una nit
un dolor li va agarrar,
i no es parava de queixar
desesperada en el llit.*

*Li van donar camamil·la,
li van posar calentors
allí on tenia el dolor,
i no podien adormir-la.*

*Se'ls va fer de matinada
fent-li i fent-li coses noves,
i després de tantes proves
el dolor no se n'anava.*

*En això el pastor que estava
assegut al raconet,
amb les seues mans lligava
molts nucs al mocadoret.*

*Es va alçar de la cadira
i a l'amo li'l va donar,
i a més, li va assegurar
que el dolor li llevaria.*

*-Ara açò, tia-. li van dir
col.locant-li el mocador
allí on tenia el dolor:
I la tia es va adormir.*

*Eren les tres del matí
quan es va adormir la tia,
tots se'n van anar al llit
i fora al carrer, plovia.*

*A la gent no va agradar
quan va sentir que plovia,
si a l'endemà era banyat
al camp no es treballaria.*

A L'ENDEMA

*Va aparéixer un bon dia
de solet i sense vent:
Atenia a l'amo la gent
a veure què decidia.*

*Sobre les nou, al patró,
estant allí prop de casa
li va parlar el pastor
demanant que l'escoltara.*

*-Jo supose pel que es veu,
que després d'allò d'anit
encara que res m'ha dit,
que vosté en mi no creu.*

-És cert, perdone que jo...
-Res, que el comprenc, mes volguera
que em deixara que li fera
ara una demostració.
-Té vosté el consentiment,
i el pastor, de la garbera
traent un garbó de sarments
va fer d'ell una foguera.

LA DEMOSTRACIÓ

*Les flames de la foguera
finalment van acabar;
i el garbó se va quedar
que tot una brasa era.*

*L'home se va agenollar
arrimant-li bé la cara
i l'alé fort va expulsar
directe a l'enorme brasa.*

*Després alçant-se, va dir
al patró, clave les mans!
i aquell es va resistir
pensant en el foc d'abans.*

*-Té por, va dir el pastor.
-Jo por? li va protestar.
I les dues mans va clavar*

decidit el llaurador.

*Mes, sorpresa! que, d'encesos
els tions de la brasada:*

*Eren ja, cendra apagada
d'un foc de dos o tres mesos.*

Qui aquesta història em va contar era home seriós i de prestigi al que mai he sentit dir una mentida. Ell no va poder comprendre com li va ocórrer tal cosa.

Un refresquet d'Anis

Un refresquet d'anís

*Tonico Santamaria,
Ramón Barba i un veí,
des de Santa Faç, un dia
se'n van anar pel camí.*

*Van anar a l'Albufera
a visitar un amic
que no era pobre ni ric
i bromista sí que hi era.*

*Tot açò pel juliol
quan l'ametla ja badava
i el raïm es madurava
ple de color i de sol.*

*Van arribar sudorosos
més de les dotze serien,
les cigales remoroses
cantant per tot se sentien.*

*L'amic, només arribar,
sol·lícit i sonrient*

*un refresc els va posar
d'aigua freda i aguardent.*

*I la broma així va ser.
A la botella aigua havia,
i als cànters del canterer
anís que aigua es suponia.*

*Un got de quart ben complet
als tres amics va servir,
de la botella un ditet,
i "aigua" fins dalt va afegir.*

*A l'engolir-se la "bomba"
es van quedar abrasits,
i al canterer decidits
els tres van anar en tromba.*

*Tónico va beure un "trago"
– ai redéu! i tot seguit
van beure sense reparo
Ramón Barba i el veí.*

-----

*Manolico era llaurant
la saó de l'olivar.
–A mig dia, en acabant
son pare li va manar
que la botija portara
plena d'aigua de la mar,*

*per a curar-li les nafres
a un ruc que se'ls va nafrar.*

*Així puix, quan abrasits
als cànters es van tirar
i abundant un glop d'anís
ansiosos se van pegar.*

*Venia el xic de llaurar,
l'encàrrec hi havia complit:
la botija havia omplit
d'aigua clara de la mar.*

*Encesos pel segon glop
i sense saber per què,
va eixir Tónico al carrer
i l'altre, i Ramon també.*

*I al veure la botijeta
que el xic duia de llaurar
es van tirar sobre ella
per al seu foc apagar.*

*Aquell cèlebre refresc
mai el podrien oblidar:
dos glops ben forts d'aiguarent
i uno d'aigua de la mar.*

Tonico el de Vellós

En Guillem Sansano i Mora

Sansano en “El de Vellós”

ELX 1930

Cançó popular.

*“¡Ay! Sansanet Sansanet
Sansanet lo que te quiero
que nos has traído el agua
de la Fuente del Romero”.*

*Així deia la cançó
d'un famós alcalde elxero
que allà pels anys trenta fóra
un gran liberal i pare
d'En Guillem Sansano i Mora.*

*Guillem fou home d'esquerra
bondadós i intel·ligent,
que els seus, al perdre la guerra,
el van deixar malament.*

*Amagat dels enemics
sempre havent de fugir.
Si l'agafaven, van dir,
li pegarien dos tirs.*

*I avui a l'horta i demà al poble
de nit sempre, amagant-se
i de dia en dia encontrant-se
que li estretien el rogle.*

*Vicent que era el fill major
va anar a veure un amic,
home fidel, decidit
i de ben provat valor.*

*Aquest, al xic li va dir:
-El disfressarem de dona-
la idea va ser molt bona
i així d'Elx van eixir.*

SANT JOAN
PRIMAVERA DE 1946.

*Era un dia de primavera
que Sansano a Sant Joan
va arribar i un amic era
en Beni-Alí esperant.*

*-Amic meu, hi ha novetat?
-Res, En Guillem, cap avant!
Tot està ben arreglat
i ens estan esperant.*

*Era En Guillem, aleshores
un hoste molt perillós*

*però això no va fer por
a Tónico “El de Vellós”.*

*En sa casa el va amagar
casa gran i d'hortolans,
on jamai el van trobar
mes que estiguera quatre anys.*

*Quatre anys que Guillem Sansano
va tenir tracte excel·lent
de tan bondadosa gent,
de l'últim criat a l'amo.*

*I quan ja el frare Gil Sendra
“El gran heroi de Teruel”
va obtenir una carta:
indult de Franco, a Guillem.*

*A sa casa se'n va anar
de política cansat
i d'inútilment lluitar,
dels seus parents oblidat.*

*Molts desenganys i fatigues,
el bon Guillem, va tenir
que passar i resistir
en aquells penosos dies.*

*Mes, hi hagué una temporada
d'un viure meravetllós:*

*Quatre anys de vida passada
a l'hisenda “El de Vellós”. (1)*

---

(1) La hisenda s'anomena “Villós”. Però en el dir de l'Horta “EL DE VELLÓS”.

*Al poble de Sant Joan,
pel que us he estat contant
i altres coses que sabeu
alguns, estareu pensant
que no hi havia mala gent.*

*Perquè amagatall va ser
de polítics i d'alcaldes
de cures i senyorets:*

*Moltíssims, açò, ho sabien
i no es van clavar amb ells.*

*Homenatge a
Manolito Ivorra Alberola
el dia 27 d'octubre
de l'any 1996*

Manuel Ivorra el dia de l'homenatge

Homenatge a Manolito Ivorra Alberola el dia 27 d'octubre de l'any 1996

*Hui al poble celebrem
un merescut homenatge
al més modest personatge
i també un home de seny.*

*És humil i bondadós
que a ningú li alça la veu,
honrat i respectuós
i amant de creure en Déu.*

*Mai he sentit blasfemar
a est home entés en l'ofici:
guardar i col.leccionar
és per a ell l'únic vici.*

*Que entre segells i santets,
llibres, programes de festa,
quadres, moneda i bitllets,
Manolo sa casa atesta.*

*Els seus amics i companys
l'homenatge aquest li fan
als quaranta quatre anys
de tocar en Sant Joan.*

*I no és sols per la presència
també és per tants anys d'estar
sense a ningú molestar
ni tenir cap diferència.*

*No ha tingut mai un “quefer”
amb músic o director,
si en uns es portava bé
amb els altres molt millor.*

*Amb vocació, que ja és prou,
ben bé s'ho va meditar
i als denou anys va ingressar
en la Banda de la Pau.*

*Després se'n va anar a l'Àfrica
on la “mili” va passar.
Allí com no havia banda
Manolo no va tocar.*

*Llàstima perdre aquell temps,
els anys, els mesos i els dies,
però allí els instruments
tan sols eren xirimies.*

*Quan va tornar ja no estava
En Torregrossa García,
i en La Pau va reingressar
que era el que ell volia.*

*Ha passat tot aquest temps
amb dos clarinets tan sols,*

*no ha tingut més instrument
que el d'ell i el del "tio Farol".*

*L'ha dirigit Torregrosa,
Bermejo i Giner també,
el mestre Mariano Báguena
i el nostre Antonio Climent.*

*I sent molt corrent que el músic
li agrada fer-se un colpet,
puix senyor, el nostre amic
només sol beure, que llet.*

*I escoltant del bon Manuel
tals dades particulars,
algú diria per a ell
que, hi ha molt poc que admirar.*

*Que esta curta semblança
és molt por interessant,
però el poble li diria
tal desbarat escoltant:*

*Que, altre pèl ens lluiria
si en homes així hui en dia
fóra el món més abundant.*

*Senyores, senyors i amics
que esteu aquí reunits
en homenatge fervent;
us demane de tot cor,*

*per a Manolo el més fort
i més llarg aplaudiment.*

Aquest romancet va ser llegit pel seu autor el dia de l'homenatge a Manolo Ivorra, en el Saló d'Actes de la Casa de Cultura de Sant Joan, el 27/10/96.

La Primera Comunió

La Primera Comunió

ROSES, GIRONA

*La comunió de Pepet
a El Campello havia de ser
i la va haver de fer
molt lluny i ja majoret.*

*Catalunya està molt lluny
de l'hermosa terra nostra,
jo oferir-vos ara vull
d'esta distància una mostra.*

*Quito Xauxa se'n va anar
per necessitat o ganes
a les terres catalanes
amb la barca allí a pescar.*

*Açò era al poble de Roses.
I dels veïns catalans
el tracte com a germans
va tenir entre altres coses.*

*La salut els va anar bé
al matrimoni, i als fills
que eren excel.lents xics
i molt aplicats també.*

*Un dia l'avi diguera
que tenia la il.lusió
que el xic a El Campello fera
la primera comunió.*

*I quan Pepet ja tenia
recent complits els vuit anys
li van dir que se'n venia
del comptat dels catalans.*

EL VIATGE

*Mes que la mar era bona
quan de Roses van salpar,
es va emmalaltir la dona
i la van desembarcar.*

*Era la barca, de vela
i amb motor Junkers també.
Quan el motor es parava
anava a vela o a rem.*

*Ja la travessia feta
amb mobles i demés béns
van arribar a La Illeta
emprant un excés de temps.*

*De nit quasi encara era
– "campelleros", benvinguts!
van xisclar des dels llauts
que anaven a la llucera.*

*I, un gran amic que era
a la barca es va arrimar.
–Xe, "Xauxa"! va saludar
–Hola, amic "Malamaera"!*

*I els xiquets li van portar
a casa de Pérez Juan,
en tant que ell va atracar
la barca al port d'Alacant.*

EL POBLE

*En el tren degué venir
la mare al dia següent,
i que se va reunir
de nou amb la seua gent.*

*Als xics gens els va estranyar
que el poble fora tan lluny,
però es va impressionar
la deficiència de llum.*

*Puix a les humils casetes
amb les que el poble comptava
feblement il.luminava
la llum de fluixes bombetes.*

*En sa casa de "Ca els Gomis"
quan ja s'amagava el sol,
s'il.luminaven amb ciris
i algun quinqué o cresol.*

*Però no sols això era,
la higiene estava molt mal
si t'agarrava ca...
tenies que anar al bancal.*

*I com d'higiene i de llum,
d'escola anaven abans
i açò ens mostra què lluny
estavem dels catalans.*

*Puix quan els xics van anar
al grup a matricular-se
el mestre els va col.locar
al primer lloc de la classe.*

LA COMUNIO

*Com sabem, els va portar
a tan trista situació,
el desig de celebrar
al poble la comunió*

*Mes, vegem què va passar:
ironies del destí,
que en això va començar
la guerra del trenta-sis*

*i l'acte el van posposar
per a millor ocasió.*

*Sent la seua comunió
en el servei militar.*

ISIDRE BUADES I RIPOLL va nàixer a l'Horta d'Alacant en l'any de 1928 on va passar la seua infància i adolescència, traslladant-se més tard a Sant Joan.

És aficionat a la literatura des de que va aprendre a llegir, però no publicaria els primers treballs fins a quaranta o més anys d'edat. Sent açò en els llibrets de festes de Sant Joan, Mutxamel, El Campello i també de la capital en les seues festes de Fogueres o en la revista oficial de Moros i Cristians de San Blas.

És col.laborador del butlletí de la A.C. Lloixa en diverses sessions des de la seua fundació en 1981, destacant en l'anomenat "Comte d'Isidre".

També col.labora amb la publicació "Crònica de la Albufereta" fundada i dirigida per Vicent Seva Villaplana.

Prend part en les edicions del concurs de conte Lloixa, corresponent-li premis en totes elles i aconseguint el primer amb "Tonet el Soñador" en l'any de 1984. Després aconsegueix alguns guardons de menys importància en llengua valenciana i treballs poètics.

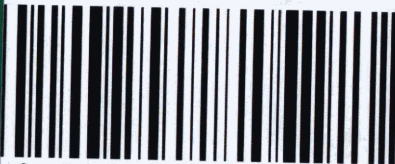
Forma part del grup "Ple" des de la seua fundació i participa en la majoria dels seus recitals, fent-ho majorment en llengua valenciana i en la modalitat d'humor.

És autor de "Sant Joan anys cinquanta", 1981; "Memoria d'un temps a l'Horta" 1990, i "Arco" i col.laboració amb el grup "Ple" de poesia.

En 1991 publica "Cuentos de la Huerta" –prime llibre en llengua castellana– i en 1995 "Històries de l'Horta", "Històries de l'Horta II" 1996, i "Reinas Damas de las Fiestas del Cristo" en 1997 i té molt avançat "Rondalles de l'Horta d'Alacant" i "Cuento de la Huerta II".

Ha pronunciat conferències, ha participat en taules redones, ha participat en el "Cuentacuentos" de Sant Joan i ha narrat contes seus als xiquets dels col·legis públics sempre sobre el tema de l'Horta d'Alacant.

Ha sigut col.laborador de la revista "San Juan Mutxamel Informativo", de la Revista del Comerç de Sant Joan, i des de novembre de 1992, és Cronista Oficial de la Vila de Sant Joan d'Alacant.

8 2 0 0 8 0 9 1 8

COLLABORA:
EXCM. AJUNTAMENT DE SANT JOAN
REGIDORIA DE CULTURA